

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

พื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ.2442-2562)

(วันรับบทความ: 20 ตุลาคม 2566; วันแก้ไขบทความล่าสุด: 25 พฤศจิกายน 2566; วันตอบรับการตีพิมพ์บทความ: 2 ธันวาคม 2566)

จรรยา แดนนาเลิศ*

Charoon Dannalerd

บทวิจารณ์หนังสือ “พื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ. 2442-2562)” โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง

ซึ่งผู้วิจารณ์ได้นำเนื้อหาในส่วนของบทนำและบทส่งท้ายในหนังสือพื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ.2442-2562) โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง ได้เกริ่นนำได้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับพื้นแผ่นดินล้านนา มาจนถึงบทส่งท้ายที่สรุปเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการต่อสู้ของท้องถิ่นล้านนาในรัฐรวมศูนย์

หากกล่าวถึงการเรียนรู้พื้นแผ่นดินล้านนา ย้อนดูคำว่า “Renaissance” คือ การเกิดขึ้นอีกครั้ง หรือ การรื้อฟื้นการศึกษาค้นคว้าสิ่งที่ดีงามเก่าๆ ที่สูญหายไปในยุคกลาง ในการให้นิยามความหมายของ “Lannaissance” หมายถึง “พื้นแผ่นดินล้านนา” ขยายความก็คือการรื้อฟื้นจิตวิญญาณและความเป็นล้านนาที่เคยมีในอดีตนั้นคือมีความเป็นตัวของตัวเองมีระบบการบริหารจัดการตนเองที่เข้มแข็งเป็นอิสระอ่านเขียนภาษาล้านนาที่เป็นของตนเองนำเอกสารเก่าที่เขียนเป็นภาษาล้านนาออกมาศึกษาค้นคว้ากันใหม่พูดภาษาล้านนาในการสื่อสารสำเนียงเป็นไปในแบบเดิมตามกฎไวยากรณ์ของภาษาล้านนามิใช้ถูกครอบงำโดยภาษาอื่น; มีระบบสงฆ์แบบที่แต่ละวัดเป็นอิสระมีความเคารพต่อกันยึดมั่นในคำสอนของตถาคตที่ไม่มีลักษณะวัตถุนิยมทุนนิยมและอำนาจฐานันดรนิยมเช่นที่ผ่านมามีระบบการศึกษาที่ให้ท้องถิ่นอันประกอบด้วย “บวร” คือ สมาชิกที่เอาการเอางานจาก 3 สถาบันนี้ (บ้านวัดและโรงเรียน) คือร่วมกันออกแบบหลักสูตรและบริหารโรงเรียนและบุคลากร: มีการคัดสรรและสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมปัจจุบันเข้าใจและเคารพอดีตและมองยาวไปถึงอนาคตที่ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ ไปจะเผชิญ: มีระบบการบริหารที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเลือกผู้บริหารตามวาระและมีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารเป็นระยะ ๆ: และมีระบบเศรษฐกิจที่เลี้ยงดูชุมชนและภูมิภาคได้สามารถผลิตเพื่อการส่งออกได้ทั้งในภาคเกษตรภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการรวมทั้งการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปอย่างมั่นคง

* อาจารย์ประจำ, โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สำนักวิชาการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ทั้งหมดนี้ของล้านนาห้อมล้อมการสร้างเยาวชนและประชาชนที่รู้ประวัติศาสตร์และภาคภูมิใจในความเป็นมาของบรรพบุรุษและตนเองมีความรักและหวงแหนในแผ่นดินและจะรักษาแผ่นดินนี้ไว้ให้เจริญก้าวหน้าไปสู่อนาคตถ้า ModernLanna เน้นที่รูปแบบให้เห็นการผสมผสานของความเป็นล้านนาในอดีตและรูปร่างสมัยใหม่แบบ “ไทย”, “สยาม” และ “โลกาณูวัตร” “พื้นแผ่นดินล้านนา” (Lannaaisance) คือ การเน้นที่คุณค่าของความเป็นคนที่มีคุณภาพยึดมั่นในแนวคิดมนุษยนิยมเห็นความสำคัญและคุณค่าของทุก ๆ คนและชุมชนไม่ดูหมิ่นตนเองคนอื่นส่งเสริมศักยภาพของแต่ละคนที่แตกต่างกันไปท่ามกลางการพัฒนาของภูมิภาคประเทศและโลกที่ล้อมรอบ

คนของแผ่นดินล้านนาในสิ่งที่เรียกว่า Lannaissance ไม่ปฏิเสธสิ่งต่าง ๆ และผู้คนที่เดินมาทางมาเยือนและเข้ามาอยู่เป็นสมาชิก แต่ถือว่าพวกเขาเข้ามาอยู่ร่วมหรือเยี่ยมเยือนด้วยความเคารพในท้องถิ่นและแสวงหาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการปรึกษาหารือในระบบการศึกษาศิลปวัฒนธรรมและการปรึกษาหารือในกระบวนการบริหารการปกครองและกฎหมายอย่างที่ตั้งคมประชาธิปไตยกำหนดกติกาให้

หนังสือเล่มนี้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธนศวรร์ เจริญเมือง ได้อธิบายถึง 120 ปีของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ การถือกำเนิด, การก้าวย่ำ, และอวสานของรัฐล้านนาใช้เวลา 603 ปี (พ.ศ. 1839-2442) จากการเป็นรัฐอิสระ 262 ปี ต่อสู้รบกับสุโขทัยและอยุธยาหลายครั้งไม่มีฝ่ายใดได้รับชัยชนะหรือพ่ายแพ้อย่างเด็ดขาดต่อเมื่อพม่ารวมกันเป็นปีกแผ่นและมีผู้นำที่มีฝีมือด้านการทหาร พม่าก็ชนะทั้งล้านนาและอยุธยา น่าเชื่อว่าพม่าพอใจที่จะยึดครองล้านนาเป็นเมืองขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานสำคัญในการควบคุมรัฐฉานและสู้รบกับอยุธยา ความขัดแย้งระหว่างรัฐฉานกับพม่ามีมากกว่าระหว่างพม่ากับอยุธยา ดังนั้นพม่าจะต้องยึดครองล้านนาให้นานที่สุด ต่อเมื่อพม่าตกเป็นรัฐอาณานิคมของอังกฤษ สยามก็ใช้โอกาสนั้นแสดง 2 บทบาท นั่นคือ เป็นรัฐกึ่งเมืองขึ้น และรัฐอาณานิคมพร้อมๆ กัน ในสถานการณ์ดังกล่าว สยามไม่เพียงแต่ยึดครองล้านนา-อีสาน และปาตานี หากได้ดำเนินนโยบายที่เข้มข้นยิ่งขึ้น นั่นคือ สร้างรัฐที่เข้มแข็งและหวังสร้างความเป็นรัฐชาติที่มีเอกภาพในเวลาต่อมานั้นคือสิ่งที่สยามเรียนรู้จากลัทธิอาณานิคมตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 4-5-6

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาเป็นการรวบรวมบทความ 12 ชิ้นที่ได้นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ คือ 1) กว่าง 2) ก่องเบ็ด, หมะเมียะ-เจ้าสุขเกษม 4) รากนครา 5) เขื่อนไถลื้อ 6) วัดต้นเกว๋น 7) มาจากล้านนา 8) จรัล มโนเพ็ชร 9) ป่าแห้ว 10) คุ่ม-คอก-ช่วง 11) ต้นยางนา และ 12) วัดสวนดอกพะยอม ทำให้เห็นปัญหาอุปสรรคที่หลากหลาย ซึ่งศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธนศวรร์ เจริญเมือง สรุปได้ 3 แบบ

แบบที่ 1 ความพยายามต่อเนื่องของส่วนกลางที่จะทำให้ความเป็นชาติเป็นหนึ่งเดียว ด้วยการทำลายอัตลักษณ์ของท้องถิ่นในแทบทุกมิติ

แบบที่ 2 ความสำเร็จและข้อจำกัดของความพยายามดังกล่าว

แบบที่ 3 การดิ้นรน, ศักยภาพและข้อจำกัดของท้องถิ่น และ

จากแบบที่ 1 การสร้างความเป็นชาติแบบเอกภาพ เริ่มที่การออกกฎหมายห้ามมีการเรียนการสอนภาษาที่แตกต่างในโรงเรียนและวัด การกำหนดเนื้อหาการเรียนจากส่วนกลาง โดยเฉพาะตำราประวัติศาสตร์ การจัดระบบราชการให้องค์การสงฆ์การจัดระเบียบตั้งชื่อวัด รูปทรงของศาสนสถาน เนื้อหาคำสอนและวิธีการเทศน์การจัดเนื้อหาในวิทยุ โทรทัศน์และรายการบันเทิงทุกชนิด ด้วยระบบการปกครองแบบรวมศูนย์ ความ

เป็นเอกภาพในชาติจึงเข้มข้นมากขึ้น ส่วนอัตลักษณ์ท้องถิ่นก็นับวันเลือนหายไป โดยเฉพาะเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนและชั้นสูงขึ้นๆ

ผลของการรวมศูนย์อำนาจ ทำให้ความเจริญในทุก ๆ ด้าน งบประมาณ สถานที่ราชการ และบุคลากรสำคัญๆกระจุกที่กรุงเทพฯทั้งหมด ทำให้เกิดเอนนคร (Pimate city)และเอนนครระดับภูมิภาค (Regional primate city) ที่เชียงใหม่

สงครามเย็นที่มุ่งต่อต้านระบบสังคมนิยมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เปิดโอกาสให้ระบบทุนนิยมขยายตัวมากขึ้นพร้อมกับอิทธิพลของสหรัฐ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของความคิดบริโภคนิยม วัตถุนิยม แต่ไม่ขัดแย้งกับแนวคิดอนุรักษนิยมต่าง ๆ ที่กลับคืนมาพร้อม ๆ กัน

จากแบบที่ 2 ก็เพราะอยากเห็นความเป็นเอกภาพในชาติ ผู้นำของรัฐจึงพอใจที่ได้รูปแบบต่าง ๆ ที่เหมือนๆ กันไปหมดไม่ว่าภาคไหน ได้เห็นป้ายตัวอักษรภาษาไทยเหมือนกันไปไหนก็พบผู้ว่า นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ครูในชุดขาวหรือสีาก็เหมือนกัน ไปเห็นรูปทรงของศาสนสถานเหมือนกัน ป้ายหน้าวัดเป็นภาษาบาลี-สันสกฤตเหมือนกัน พระสงฆ์มีศ-ตำแหน่งเหมือนกัน เด็กนักเรียน นักศึกษาใส่เครื่องแบบเหมือนกัน ข้าราชการ เพลงเสียงเป็นภาษาเดียวกัน ร้องเพลงต้อนรับ ดังกึกก้องเป็นภาษาเดียวกันจากแม่สายถึงปาดังเบซาร์ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ย่อมต้องสร้างความปิติให้แก่ผู้ไปเยือนทั้งหมด อนึ่ง การจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค และการจัดตั้งหน่วยราชการส่วนภูมิภาค รวมทั้งกำหนดให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาขององค์กรปกครองท้องถิ่นใส่เครื่องแบบ นี่จึงเป็นตัวอย่างความสำเร็จของการสร้างความเป็นรัฐราชการและรัฐรวมศูนย์อำนาจอย่างชัดเจน

ในอดีต การไม่ให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น ต่อประวัติศาสตร์และชาวเกี่ยวกับท้องถิ่น แต่ละวันมีแต่การตอกย้ำทั้งในระบบโรงเรียน-วิทยุ-โทรทัศน์ ถึงเมืองหลวงของประเทศ และเมืองใหญ่ และชีวิต-งานของชนชั้นนำในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นจึงถูกละเลย เยาวชนในเมืองแทบไม่รู้จักกว้าง ไม่รู้จักการหาปลาไม่ว่าด้วยวิธีกองเบ็ดหรือแบบอื่นใด เด็กนักเรียนและนักศึกษาไม่รู้จักเสื้อหม้อห้อม, ต้นยาง,พญาพรหมโวหาร, ความขัดแย้งระหว่างเชียงใหม่-เชียงใหม่-กรุงเทพฯ-อุบล-ปัตตานี-นครศรีธรรมราช ฯลฯ ก็คือบทละครโทรทัศน์ถ้าหากมี, อาหารท้องถิ่นจำนวนมากหายไปเพราะการไม่ให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น, การศึกษาที่เน้นแต่การสอบเข้ามหาวิทยาลัย,การสอบคนจำนวนมากทำให้ต้องใช้ระบบปรนัย, วิถีชีวิตพื้นบ้าน เรือนพื้นถิ่นถูกละเลยคุณค่า, กลายเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ไม่รู้จัก, และต้นไม้ใหญ่สองข้างทางถูกทำลายลงเพื่อขยายถนน แต่ไม่สนใจพัฒนารถไฟหรือสวนสาธารณะ ฯลฯ

แต่รัฐที่รวมศูนย์อำนาจและเน้นเอกภาพเป็นเวลานานที่ผ่านการปฏิบัติประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 และการเติบโตของเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างมากตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ-เสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้ง การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร การไปเยือนต่างประเทศและส่งคนจำนวนไม่น้อยไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศทุก ๆ ปี ฯลฯ ทั้งหมดนี้ก็คือ การเปิดกว้างทางความคิด และการที่ได้ตระหนักว่ารัฐที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและศิลปวัฒนธรรมก็ต้องยอมรับและเคารพความหลากหลายเหล่านั้น และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยเฉพาะในสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ

ในแง่ดังกล่าว รัฐธรรมนูญอำนาจจึงเผชิญอุปสรรค 2 ด้าน นั่นคือ นโยบายและกลไกของรัฐไม่อาจทำให้เอกภาพบรรลุได้ในทุก ๆ เรื่องในเมื่อแต่ละท้องถิ่นมีหลายอย่างที่ต่างกัน และปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมและยอมรับความแตกต่างเป็นทั้งลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและโลกาภิวัตน์

บทเรียนจากการปลุกต้นชะยอมจำนวนมากที่วัดสวนดอกน่าสนใจมากตรงที่วัดย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเลือกต้นไม้ม้าเป็นจุดแข็งสร้าง "วัดสีเขียว" ให้ผู้คนหันไปตระหนักว่าพุทธศาสนานั้นไม่เคยเชิดชูแนวคิดวัตถุนิยมมาแต่ไหนแต่ไร อีกด้านหนึ่ง ก็สะท้อนว่าพระสงฆ์ ชุมชน และชาวบ้านสามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อีกมากมายด้วยตัวเอง ไม่ใช่รอคอยแต่คำสั่งจากระดับบน

จากแบบที่ 3 บนโลกอันกว้างใหญ่ เราควรยอมรับว่าแต่ละท้องถิ่นย่อมมีอัตลักษณ์ของตนเองไม่มากนัก และแน่นอน ลัทธิล่าอาณานิคมมีบทบาทในการทำลายหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อำนาจการบริหาร ภาษาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ยิ่งผู้นำท้องถิ่นไม่สนใจคิดปกป้องรักษา กระทั่งไปเห็นดีเห็นงามกับระบอบใหม่ที่เข้ามา อัตลักษณ์ท้องถิ่นก็จะนับวันถูกทำลายไปมากขึ้น

ครูบาศรีวิชัย (2421-2482) ยืนหยัดปกป้องอัตลักษณ์ของท้องถิ่นด้านพุทธไม่ว่าจะเป็นการนุ่งห่มจีวร วิธีการสวด-การเทศน์ การเขียนและเทศน์เป็นภาษา ท่านเห็นว่าศาสนาพุทธของล้านนาและสยามมีแนวคิดและแบบแผนที่พระที่ลังกา มอญ พม่า ทิเบต จีน เกาหลีและญี่ปุ่น ต่างมีแนวทางของตนเอง ฯลฯ แล้วเหตุใดมหาเถรสมาคมของสยามจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์แบบเดียวกันทั่วประเทศ

ครูบาฯ ต้องไปรับข้อกล่าวหา ถูกจองจำและถูกไต่สวนถึง 3 ครั้งรวมเป็นเวลาหลายปีที่กรุงเทพฯ ท่านได้รับความเคารพและศรัทธาอย่างมากจากสาธุชนในล้านนา จรัล มโนเพ็ชร (2494-2544) เป็นศิลปินที่รณรงค์ให้คนล้านนาอนุรักษ์ภาษาล้านนาดนตรี เสียงเพลง อาหาร ดอกไม้ และวิถีชีวิตท้องถิ่น และภาคภูมิใจในความเป็นคนเมืองของตนเอง แต่ศักยภาพของนักสู้เหล่านี้ล้วนมีข้อจำกัด เพราะเกิดขึ้นท่ามกลางระบบสังคมที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญในแทบทุกมิติ ได้แก่ระบบการปกครองทุกระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด วิเทศน์-ภาพยนตร์ สื่อมวลชน ฯลฯ คนที่คิดแตกต่างออกไปล้วนต้องต่อสู้กับระบบรอบ ๆ ที่ไม่สนับสนุน และผู้คนที่ต้องระแวงระวัง อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่ารัฐก็มีการปรับตัวเช่นกันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทุกทิศ

จากแบบที่ 4 เมื่อมีกระแสความตื่นตัวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม มีเพลงล้านนาการแต่งกายพื้นเมือง การหันกลับไปหา "ป่าเวณียี่เป็งเมือง" "ป่าเวณียี่เป้ง" และการเรียนเขียนอ่านและอุ้มคำเมือง แต่เมื่อทุก ๆ อย่างอยู่ในกรอบของรัฐที่ต้องเป็นเอกภาพสิ่งเก่าที่หวนกลับมาจึงไม่อาจเข้าไปแทนที่ แต่เป็นสิ่งที่ผู้คนเริ่มเห็นความสำคัญต่ออัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม กลายเป็นเสน่ห์ กระทั่งมีคนสนใจนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปใช้ทางธุรกิจ ของเก่าและของใหม่จึงเริ่มมีลักษณะผสมผสานกันมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน เช่น ระบบราชการและสถาบันต่าง ๆ พัฒนาเครื่องแบบให้มีลักษณะแสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่น นอกเหนือจากชุดขาว ชุดสี กากี ฯลฯ, การเปิดร้านอาหารที่มีอาหารพื้นเมือง พนักงานแต่งกายชุดพื้นเมือง การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การพูดภาษาพื้นเมืองในรายการต่าง ๆ การออกแบบอาคารให้มีอัตลักษณ์บางอย่างของท้องถิ่นลิตสินคำ เสื้อผ้า เครื่องประดับ ของที่ระลึก และอาหารที่เป็นของท้องถิ่นเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ด้านหนึ่ง เกิดการรื้อฟื้นให้เกิดความภาคภูมิใจของคนท้องถิ่นเอง และอีกด้านหนึ่ง คนจากต่างถิ่นก็

ชื่นชมยอมรับความเหล่านั้กลายเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมจากทุก ๆ ภาค รัฐเองก็ยอมรับทั้ง ๆ ที่แต่ไรก็ไม่เคยให้ความสำคัญต่อสินค้าและกิจกรรมที่เป็นของคนท้องถิ่น ไม่เคยส่งเสริมให้โอกาส

ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น การเปิดโรงเรียนสอนภาษาล้านนาที่เคยเป็นที่นิยมอย่างมากในช่วงทศวรรษก่อน บัดนี้ ก็มีเพียงตัวอักษรที่เขียนบนป้ายของสำนักงานต่าง ๆ และบนเสื้อผ้าหรือสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเมื่อรัฐไม่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาล้านนาในสถาบันการศึกษา วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ใช่วิชานักศึกษาทุกคนต้องเรียน ความรู้ความเข้าใจต่อท้องถิ่นจึงยังคงมีน้อย ผู้คนก็ไม่รู้ว่าจะเรียนภาษาท้องถิ่นเพื่ออะไร เอกสารเก่า ๆ ก็ถูกทำลายไปเกือบหมดแล้ว มิได้นำกลับมา ส่วนที่อยู่มากมายในต่างประเทศก็มีได้ไปขอยกเอกสารนำกลับมา ฯลฯ

เรื่องที่สอง การพูดภาษาล้านนา เมื่อมีการรื้อฟื้นภาษาท้องถิ่น แต่ขาดการเรียนภาษาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ การออกเสียงในปัจจุบันจึงกลายเป็นการนำเอาภาษาไทยของทางการมาปรับให้เป็นเสียงท้องถิ่นเป็นภาษาไทยเหมือนกันที่ต่างกันเพียงสำเนียง แต่คำดั้งเดิมได้สูญหายไปมากมาย ในอดีต ภาษาล้านนาไม่มีเสียงตัว ร เช่นในระบบภาษาไทย มีเพียงตัว ฮ และ ล แต่ด้วยความไม่รู้และไม่มีการสอนภาษาล้านนาเป็นส่วนใหญ่ พิธีกรและโฆษกจำนวนมากจึงพูดภาษาล้านนาแบบใหม่ นั่นคือ ใช้คำของภาษาไทยแต่มีสำเนียงท้องถิ่นแต่ระบบ ร ล กลับเป็นแบบภาษาไทยในโรงเรียน

การที่ภาษาล้านนาในอดีตมีคำของตนเองเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีการยกเลิกการสอนภาษาล้านนาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 กระทั่งห้ามเรียนเขียนอ่านภาษาล้านนาทั้งในวัดและโรงเรียน คนในเขตเมืองสูญเสียภาษาท้องถิ่น และลามออกไปยังอำเภอรอบนอกคำที่เคยใช้ในอดีตก็หายไป และคนรุ่นใหม่ก็ไม่รู้จักคำเก่า ๆ เหล่านั้น เมืองเป็นจุดที่อัตลักษณ์ท้องถิ่นสูญหายมากที่สุด และจนถึงขณะนี้ ระบบการศึกษาและระบบการปกครองการบริหารก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง

การแต่งกายในบางวาระ อาหารท้องถิ่นเพียงบางชนิด และป้ายตัวอักษรล้านนาตามอาคารสถานที่ต่าง ๆ ยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเดินทางอันยาวไกลนี้

การฟื้นฟูพื้นดินล้านนา (Lannaissance) จากปัจจุบันสู่สังคมอนาคต ความที่พี่น้องลาวภาคอีสานและคนเมือง-คนลื้อ/ยวน-คนไต-คนจีน ที่รวมเรียกว่าคนเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5-6 มีวัฒนธรรมแทบทุกด้านคล้ายกับคนไทยในภาคกลางมาก กระบวนการสร้างชาติให้เป็นเอกภาพจึงค่อนข้างไม่มีปัญหา ผิดกับสภาพที่พี่น้องใน 4 จังหวัดภาคใต้สุดต้องเผชิญ นั่นคือ ความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวิถีชีวิต ส่วนพี่น้องภาคเหนือที่อยู่ในเขตป่าเขามีจำนวนน้อย การปรับตัวยอมรับความเป็นชาติของรัฐจึงกลายเป็นความจำยอม

แต่กล่าวสำหรับคนไต/ไทที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกันมากดังที่ได้กล่าวมาการสร้างรัฐรวมศูนย์อำนาจที่มากเกินไป นั่นคือ การทำลายอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพียงเพื่อสร้างชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะในกรณีของล้านนาและอีสาน ที่มีระบบภาษาเขียนและภาษาพูดอีกชุดหนึ่งนั้น ถือได้ว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่จำเป็น

ในโลกยุค 100 ปีที่แล้ว ที่ลัทธิล่าอาณานิคมล้อมรอบ และได้เกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยในจีน พ.ศ. 2454 นำโดยซุน ยัต เซ็น กบฏ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2455) ในสยามและการปฏิวัติสังคมนิยมที่รัสเซีย พ.ศ. 2460 นำโดยวลาดีเมียร์ เลนิน นับเป็นแรงผลักดันให้รัฐรวมศูนย์ในสังคมไทยเพิ่มขึ้น ๆ เป็นลำดับ ประกอบกับความล่าช้าในการพัฒนาเศรษฐกิจอันเป็นผลของลัทธิกึ่งเมืองขึ้น ทั้งอีสานและล้านนาซึ่งอยู่ห่างไกลจากทะเลจึงมีลักษณะถูกกระทำ และขาดการสนับสนุนจากชายแดน ภาวะการรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปจึงประสบความล้มเหลวอย่างต่อเนื่อง และทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อการปฏิวัติเพื่อเอกราชและสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก จีน และอินโดจีนนำไปสู่สงครามเย็นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยไทยถูกทำให้เป็นรัฐแนวหน้า ในสงครามครั้งนี้

พื้นแผ่นดินล้านนา (Lannaissance) จึงไม่ใช่อารยธรรมพื้นฟูเฉพาะศิลปะ อาหารการแต่งกาย และป้ายตัวอักษรล้านนาแบบเก่าๆ ที่เป็นเพียง Modern Lanna ที่เน้นแต่ Lannaissance ควรเป็นการย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ของคำว่า Renaissance และการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของล้านนาและท้องถิ่น ศูนย์อำนาจของสยามในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา

ในการต่อสู้ระหว่างค่ายทุนนิยมและค่ายสังคมนิยมในช่วงสงครามเย็นรัฐตะวันตกใดที่เป็นรัฐรวมศูนย์หรือรัฐอำนาจนิยม มีเพียงรัฐแนวหน้าที่เป็นเครื่องมือของค่ายทุนนิยมที่ถูกทำให้เป็นทั้งรัฐอำนาจนิยมและรัฐรวมศูนย์อำนาจ เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง กระแสโลกาภิวัตน์แพร่ไปทั่วโลก รัฐรวมศูนย์-อำนาจนิยมเช่นรัฐไทยจึงประสบปัญหาอย่างรุนแรง แก้ไขปัญหาอำนาจด้วยวิธีการที่ล่าช้าไปแล้วอย่างน้อย 3 ครั้งคือ รัฐประหาร พ.ศ. 2549, ราชประสงค์ พ.ศ. 2553 และ รัฐประหาร พ.ศ. 2557 และยังไม่สนใจต่อเสียงเรียกร้องใดเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่เริ่มตั้งแต่การเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งผู้ว่า ฯ ในปี พ.ศ. 2534

กล่าวโดยสรุปศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง ได้ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึง คำว่า “Lannaissance” เป็นคำที่ปลุกคนรุ่นใหม่ให้รู้จักตนเอง รู้จักท้องถิ่นของตนเองท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และเป็นท้องถิ่นที่ถูกรัฐควบคุมและครอบงำตลอดมาโดยไม่เคยใส่ใจฟังเสียงของคนท้องถิ่น หรือลงมาศึกษาค้นคว้าปัญหาของคนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ควรเน้นหนักที่คนท้องถิ่นให้รู้จักตนเอง ภาควิชาในแผ่นดินของตน รับรู้ปัญหาและพัฒนาการต่าง ๆ ของแผ่นดินตนเอง เน้นสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ สามารถคัดเลือกผู้บริหารท้องถิ่นได้ทุกระดับ และในระดับชาติ ดังนั้น “พื้นแผ่นดินล้านนา” (Lannaissance) ให้เป็นแผ่นดินที่มีคุณภาพ คนล้านนาต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพสมองของเรา และชุมชนของเรา คือหัวใจของการพัฒนาต่อจากนี้ไป